

СТАБИЛИЗАЦІЯ БАНКОВСЬКОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

ХОЛОДНАЯ Ю. Е.

кандидат экономических наук

ДВОЕГЛАЗОВА Е. Н.

Харьков

Обеспечение стабильного развития экономики и финансовой системы в значительной степени зависит от действенности средств ограничения спекулятивного роста финансовых рынков. Решение комплекса вопросов в таком контексте ориентируется на усиление регулятивного мониторинга функционирования разных сегментов финансовых рынков, постоянную оценку и переоценку стоимости финансовых активов, величины отрыва доходности финансовых транзакций от сделок в реальном секторе экономики, ожидаемой полезности и отдачи авансированных денежных средств.

Нынешний финансовый кризис особенно остро проявился в банковском секторе иностранных государств и Украины. Финансовые инновации усилили зависимость банков и других учреждений от операций на фондовом рынке. В который раз подтвердился бесспорный факт, что именно стабильность банков определяет «финансовый пульс» экономики. Несмотря на это, во время кризиса проявилась слабость национальных банковских и других финансовых регуляторов, когда спекулянты откровенно пренебрегли рестрикциями регуляторов при осуществлении спекулятивных сделок. В банковской сфере Базельские стандарты достаточности капитала не обезопасили от глобальных финансовых катаклизмов. На сегодня основные связанные с кризисом проблемы хозяйствующих субъектов во всех секторах экономики заключаются в закрывшихся рынках и дефиците качественных активов. Первые и последующие попытки осуществления антикризисных

мер показали, що регулятивний ресурс державств і центробанков був і остається визначальним фактором стабілізації ринків і банківських систем. Державство фактично «компенсує провали ринка», коли реалізація концепції «саморегулювання» оказалась обмеженою, а класический тезис о «невидимій руці» ринка трансформировався в більш дієвий тезис о «спасителі руці» державства [4].

Ключевим моментом в українській економіці стало посилення банківського сектора України [2]. Починаючи з жовтня 2008 р., МВФ і Всесвітній банк тісно співпрацюють з НБУ, урядом і іншими органами влади з метою реалізації комплексної стратегії реструктуризації банків. Одним з найважливіх досягнень останнього часу було оголошене урядом намір рекапіталізувати декілька банків, маючих системне значення. Внаслідок світового фінансово-економічного кризи банківський сектор України поніс значительні втрати. Це проявилось по двом основним напрямкам. Що стосується активів, то погіршилось якість кредитних портфель. В результаті погіршення економічної ситуації і різкого падіння обмінного курсу велика кількість позичальників зіткнулось з труднощами по обслуговуванню своїх кредитів. Що ж стосується банківських зобов'язань, то депозити в банківській системі скоротились на 20% за період з жовтня 2008-го по березень 2009-го, хоча внаслідок ситуації стабілізувалась, і депозити почали повертатись в банківську систему. Зостається ризик того, що труднощі, з якими зіткнулись окремі банки, переростуть в системний банківський кризис. Таке можливо в разі падіння довіри до такого межі, коли вкладники починають вважати, що ні один з банків не є достатньо безпечним, і замість того, щоб перейти в інші банки, повністю залишають банківську систему. (Важко підкреслити, що коли ми говоримо про вкладників і про депозити, ми маємо на увазі як фізических, так і юридических осіб.) Степінь такого губительного впливу звичайно залежить від розміру банків, маючих гострі проблеми з ліквідністю або платіжеспоібністю [3].

З метою запобігання такої ситуації НБУ прийняв постановлення № 273 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», згідно з яким банкам з розміром регулятивного капіталу менше 120 млн грн заборонено нарощувати обсяг депозитного портфеля фізических осіб. При цьому НБУ зобов'язав банки сформувати регулятивний капітал в розмірі не менше 120 млн грн до 1 січня 2012 року [1]. НБУ відзначає, що постановлення № 273 ставить акціонерів банку перед вибором: здійснити докапіталізацію банків або прийняти рішення про реорганізацію банку в відповідності з діючим законодавством.

В цілому НБУ відзначає, що підвищення вимог по мінімальному розміру регулятивного капіталу направлено на підвищення стійкості і конкурентоспоібності банківської системи країни.

«Основною функцією капіталу банку є захист інтересів вкладників і кредиторів, покриття ризиків і втрат від кредитних, інвестиційних, валютних операцій банку. Тому розмір капіталу суттєво впливає на рівень надійності і довіри до банку з боку суспільства. Від рівня капіталізації залежить ефективна робота банку, включаючи в першу чергу забезпечення реального сектора економіки необхідними кредитними ресурсами», – резюмується в листі [6].

Такі вимоги в першу чергу ударять по банкам четвертої групи з українськими інвестиціями, що, в свою чергу, приведе до ліквідації таких банків або об'єднанню їх з іноземними. Тому національна банківська система може припинити своє існування, і державство буде повністю залежати від іноземних державств і їх політики [5].

Сметою стабілізації банківського сектора НБУ надає комерційним банкам рефінансування в формі стабілізаційних і стимулюючих кредитів. Це передбачено в проекті Положення про надання НБУ кредитів банкам з метою стабілізації їх роботи і стимулювання кредитування економіки України на період її виходу з докризових параметрів. Стабілізаційні кредити надаються на строк в один рік (як одноразово, так і в формі кредитної лінії) банкам, які розробили програму фінансового оздоровлення.

Проектом передбачається, що Національний банк має право в разі надання стабілізаційного кредиту встановити обмеження щодо діяльності банку, зокрема, шляхом призначення куратора банку, встановлення до банку додаткових вимог.

Стимулюючі кредити планується надавати тільки тим банкам, які відповідають встановленим НБУ критеріям класифікації. Пропонується розподілити банки по класам А (найнадійніші), Б, В і Г.

До класу А (найнадійніші банки) пропонується віднести державні банки і банки, які докапіталізовані при участі державства. В цей клас також будуть зараховуватись банки, які мають безумовно позитивні аудиторські висновки, дотримуються встановлених Національним банком України вимог, своєчасно виконують взяті на себе зобов'язання перед вкладниками і іншими кредиторами, мають позитивну динаміку показателів діяльності.

Для банків класу А розмір регулятивного капіталу повинен становити не менше 600 млн грн, частка негативно класифікованих активів не повинна перевищувати 10% від загальної суми класифікованих активів, обсяг просроченої заборгованості по кредитним операціям не повинен перевищувати 10% від кредитного портфеля. Крім того, співвідношення зобов'язань по вимогам до загальних зобов'язань банку не повинно перевищувати 30%, а частка зобов'язань банку по цінним паперам власного боргу повинна бути не

выше 50% от уставного капитала банка. Также не должно быть невыполненных в срок по вине банка расчетных и других документов клиентов и т. д.

К *классу Б* может быть отнесен банк, показатели деятельности которого являются стабильными. В частности, такой банк: придерживается экономических нормативов, однако на протяжении последнего отчетного месяца имели место случаи нарушения нормативов мгновенной (Н4) и текущей ликвидности (Н5); выполняет норматив обязательного резервирования; имеет размер регулятивного капитала не менее 600 млн грн; доля негативно классифицированных активов не должна превышать 15% от общей суммы классифицированных активов; объем просроченной задолженности по кредитным операциям должен быть не более 15% от кредитного портфеля и т. д.

К *классу В* может быть отнесен банк, показатели деятельности которого являются стабильными, однако в его деятельности имеют место негативные тенденции, а именно: случаи нарушения нормативов ликвидности и норматива обязательного резервирования; доля негативно классифицированных активов не превышает 20% от общей суммы классифицированных активов; объем просроченной задолженности по кредитным операциям не превышает 20% от кредитного портфеля и т. д.

В *класс Г* будут включаться другие банки, которые не вошли в классы А, Б и В. «Национальный банк имеет право предоставить банку, отнесенному к классу не ниже Б, стимулирующий кредит сроком до 5 лет (но не больше срока, предусмотренного кредитным проектом) как одноразово, так и в форме кредитной линии в зависимости от потребности в нем с целью кредитования отечественного товаропроизводителя», – говорится в проекте документа. При этом банкам класса не ниже В стимулирующие кредиты предлагается предоставлять сроком до 3 лет, другим банкам – сроком до 1 года. Планируется, что процентная ставка по стабилизационным и стимулирующим кредитам будет плавающей и базирующейся на учетной ставке НБУ. Ее величина будет зависеть от класса банка и категории обеспечения [6].

Перспективы развития большинства банковских учреждений будут в значительной мере зависеть от общей экономической и политической ситуации в государстве (что, вероятно, будет ключевым фактором при определении стратегии развития банков), ситуации на мировых ресурсных (товарных) рынках и рынках капитала, а также состояния операционной среды (включая банковское законодательство).

Большая часть докапитализации банков Украины в основном за счет государственных вливаний, а также денежных поступлений со стороны иностранных банков. До конца текущего года коммерческие банки будут пока продолжать накапливать ресурсы для выполнения требований Национального банка Украины по адекватности регулятивного капитала, но очевидно, что для стабилизации ситуации в банковском секторе предложенная регулятором такая стратегия является самой необходимой и целесообразной. ■

ЛИТЕРАТУРА

1. Постанавлення НБУ № 273 от 09.06.2010 «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України».
2. Сапир Ж. Насколько тяжело, насколько долго? (Попытка прогнозирования глубины и продолжительности кризиса) // Экономика Украины. – 2008. – № 10. – С. 92.
3. Аналітичне резюме доповіді МВФ з питань глобальної фінансової стабільності [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.irnf.oig/external/gfsr/2008/02/sumr.pdf>
4. Государственная целевая программа развития внутреннего рынка на период до 2012 года, утвержденная постановлением Кабинета Министров Украины от 5 сентября 2009 г. № 828 (См.: «Урядовий кур'єр» от 19 сентября 2009 г.).
5. Интерфакс-Украина [Электронный ресурс]. – Режим доступу – <http://www.interfax.com.ua>
6. Официальный сайт НБУ [Электронный ресурс]. – Режим доступу <http://www.bank.gov.ua>